

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1741

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369546628

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369546628> | LOG_0131

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546628>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

edunt, nisi prius per aliquot septimanas in aqua fuerint macerati, ac prius quædam illorum portio gallinis obfertur, ut exploretur, an sine noxa illos comedere possint. Recentia folia matutino collecta tempore, quum a rore madida sint, cum pauxillo falis & Limonium succo contrita, ac sicca scabiei, Cadel dictæ, illinita, quæ cum pruritu proserpit, si fortiter illinantur, illam curant. In Uliassensibus infulis aliud addunt folium mihi ignotum. In Baleya sæpe fit, ut vaccæ imprudenter hæc comedant folia, quæ inde moriuntur: In fructibus diu in terra projectis & putridis vermiculi generantur.

Pangii maris foliatura convenit cum femina, sed nullos gerit fructus, ac plurimum in Baleya occurrit, ejus autem folia & cortex vim habent magis nocivam quam femina, unde & adhibentur ad pisces enecandos.

Utriusque Pangii folia contrita, inque aquam projecta squillas enecant, quæ tamen innoxie edi possunt.

EXPLICATIO

Tabula Quinquagesima Nona,

Quæ ramum exhibet Pangii, ex quo fructus dependent.

- A. Fructum majori exprimit forma.
B. Ejus officula seu nucleos sistit.

OBSERVATIO.

Pangium a Valentino in *Amboin. descript. pag. 213.* obiter etiam commemoratur.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Fructus Musculiformis: Boa Affuesseng.

FRUCTUS hic videtur esse ex genere præcedentis Pangii: Formam habet & magnitudinem coerulei conchylii dehiscantis, ac forte est Pangium montanum hirtum, protuberantibus eminentiis & conulis figuratum instar Pangii: A postica parte, quæ dorsum refert, ad aliquam adnectitur partem instar conchyliorum, atque ab ista parte & ad supremum & undique ad acutum apicem fissura est, ac si sese aperiret, in suprema vero ejus parte operculum videtur adhæsisse, quod per maturitatem decidit, uti in Pangio fit, in interna ejus parte bina crassiuscula & sicca apparent foliola instar labiorum, quæ in inferiore sua parte crassissima sunt, atque ex plurimis siccis filamentis intricatis constant: In externa fructus parte aliquando prismatica fungosa substantia reperitur instar suberis, quæ inter siccas rugas facile auferri potest, quum quædam etiam filamenta mollia sint: Siccum putamen nigricat cum cinereo mixtum instar Pangiorum.

Arbor ipsa ignota penitus est. Sicca ac vacua hæc putamina in Ceramæ litore inveniuntur circa Camariam & Hatifoam, uti & in Oma in fluviis prope Aboro, nec incolæ norunt ex quam decidant arbore, dicentes, per flumina ex altis rapi montibus.

Nomen. Latine hæcenus mihi dicitur *Fructus Musculiformis*, & Malaice *Boa Affuesseng*, h. e. fructus Conchylii ex ejus forma. Omenfes hunc vocant *Ayhua Ette* seu *Ay Hoeamette*, h. e. fructum nigrum, multi autem non perfectam habent coerulei Conchylii formam, superna nempe parte planam, sed ab utraque parte compressi sunt, ita ut crassiores sint quam plani. Quidam etiam ad summum acute desinunt, unaque pars brevior est altera.

Ufus ejus nondum notus est, sed quum rari sint hi fructus, tamquam aliquid curiosum asservantur, & incolæ Omæ illos colligunt, ut internam extrahant medullam, quam clavis pedum vel ulcerationibus illorum inponunt, quas curat.

In

ten eerst eenige weeken in 't water geweekt zyn, en dan werpenze nog eerst wat voor de Hoenders om te beproeven, of die het zonder schade kunnen eeten. De versche bladeren 's morgens vroeg afgenomen, alsze nat van den dauw zyn, met een weinig zout en zap van Lemoen-Maas gewreven, en op de drooge schurft, Cadel genaamt, gesmeert, het welk met jeuken zeer voortkruipt, eerst dapper gewreven, geneest 't zelve. In de Uliassers doenze nog een ander blad daar by, zynde my nog onbekent. Op Baley gebeurt 't zomtyds dat de Koebeesten onvoorzigtig van deze bladeren eeten, die dan daar van sterven. In de vruchten, die lang op de grond leggen rotten, werden wormpjes gegeneert.

Pangium 't Manneken is van bladeren 't Wyfken gelyk, maar 't draagt gantsch geen vruchten, word meest op Baley gevonden, en is aan bladeren en schorffe nog schadelijker dan 't Wyfken, dierhalven tot dooden van Visschen gebrukelyk.

De bladeren van een ieder Pangi gewreven, en in 't water gesmeeten, dooden de Garnalen, dewelke men echter zonder schade eeten kan.

UYTLEGGING

Van de negen-en-vyftigste Plaat,

Dewelke vertoont een Tak van het Pangium met zyn vruchten.

- A. Beduyt een vrucht in 't groot.
B. Deszelfs korrels.

AANMERKINGE.

De Pang-Boom wert mede ter loops vermeldt by Valens in de beschryving van *Amboin. pag. 213.*

XIV. HOOFDSTUK.

De Mossel-formige vrucht.

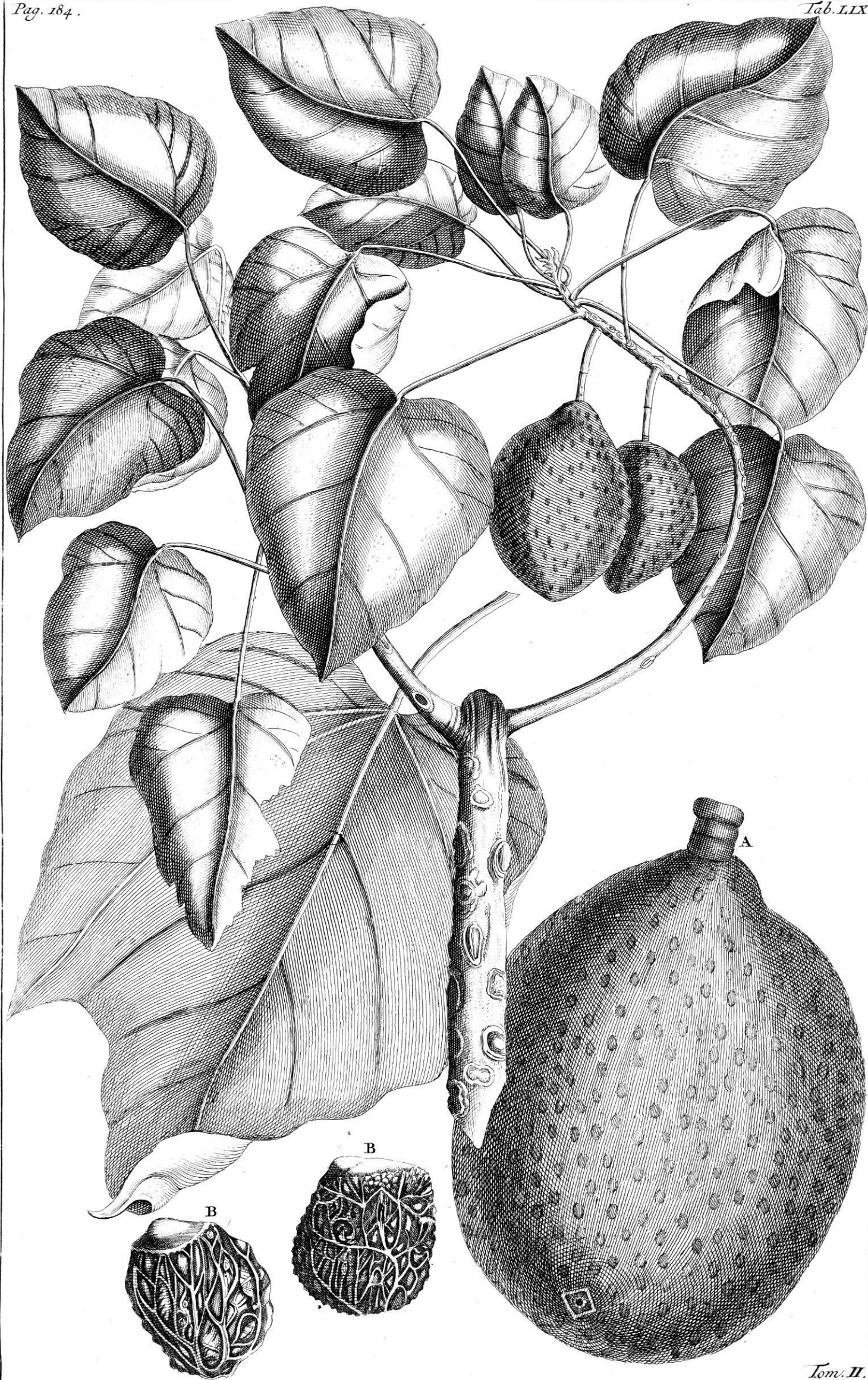
DEZE vrucht schynt een geslagt te zyn van de naastvoorgaande Pang: Zy heeft de grootte en gedaante van een blaauwe-Mossel, dewelke gaapt, en is misfchien een berg Pang, buiten met uitstekende rimpels en kanten, gefigureert als de Pang: Van achteren (dat de rugge wil zyn) bangtze mede maar een stuk weegs vast, gelyk de Mosselen, en van daar af na boven, en rondom weder tot aan 't spitze eind is een openinge, als of ze gaapten, doch daar boven op schynt een dekselken geweest te zyn, 't welk door rypheid afgevallen zy, gelyk aan de Pang geschied, binnen ziet men twee dikachtige gedroogde blaadjes als lippen, die beneeden op 't dikste zyn, en van veele gedroogde draadjes in malkander verwerft bestaan. Buiten om ziet men zomtyds nog hangen een persige vooze substantie, als kork, die men ligt tusschen de gedroogde rimpeltjes kan uitbaalen, wanneer men ook bevindt, dat zommige draatjes nog week zyn. De gedroogde schaal is swartachtig, met wat graauw, gelyk de Pang-vrucht.

Den boom is nog onbekent. Men vind de drooge en leegde schaaalen op de strand van Ceram, omtrent Camarien en Hatifo, als mede op Oma in de Rivieren by Aboro, zonder dat de Inlanders weten te verbaalen, van wat boomen datze komen, zeggende alleenlyk, datze door de Rivieren van 't booge gebergte afgevoert werden.

Naam. By provisie magze in 't Latyn heeten *Fructus Musculiformis*, of in 't Maleys *Boa Affuesseng*, dat is Mossel-vrucht, na hare gedaante. Die van Oma noemenze *Ayhua Ette* of *Ay Hoea Mette*, dat is zwarte vrucht, veele hebben niet de volkomen fatzoen van een blaauwen Mossel, te weten bovenwaarts plat, maar zyn van vooren en achteren gedrukt, datze dikker zyn, dan breed. Zommige loopen ook na boven spits, en de eenzyde is wat korter dan de andere.

Het Gebruik is nog niet bekend, behalven dat menze wegens haar zeldzame fatzoen tot een raretey bewaart, en dat de Inlanders van Oma weten te zeggen, datze deze vruchten zoeken om 't binnenste merg daar uit te krygen, en op krabben der voeten, of verouderde zeeren der beenen te leggen, en die te geneezen.

In

In Rumphii Appendice hoc caput correctum & auctum
sequenti invenitur modo.

Hic fructus, ut certus essem, ex quam proveni-
ret arbore, per triginta me annos occupatum te-
nuit, nec huc usque recte cognoscere id potui,
diu enim ejus arborem putavi esse montanam præce-
dentis Pangii speciem, quum incolæ nunquam mihi
ejus perfectos flores vel folia ostendere potuerunt,
qui semper modo depuratos & per aquam circumactos
invenerunt fructus in Ceramæ ora australi prope flu-
minum ostia. Donec tandem anno 1693. in magna
Correnorum visitatione mihi folia fructusque perfecti
fuerint adlata ex Ceramæ ora, ex quibus cognovi
nullam cum Pangio habere affinitatem, sed potius
montanam esse speciem subsequenti arboris *Lactaria*,
feu *Mangæ Bravæ*, in certo enim ejus ramulo mihi
apparuit, folia ejus locata eodem fere modo solitaria
circa ramulos, quorum tria quatuorve simul uno ex
ortu proveniunt, ex quorum centro racemus florifer
exoritur. Hujus autem folia sunt minora illis *Mangæ
Bravæ*, inferiore parte angustata, superiore magis di-
latata seu rotunde desinentia, instar illorum *Caju-Puti*,
sex vel octo pollices longa, tres digitos lata, horum-
que costæ transversales sunt.

Flores ex simplici brevique progerminant racemo,
qui similes sunt illis *Mangæ Bravæ*, sed multo mino-
res, inque illo unus alterve modo fructus perfectus
est, illosque silvestris *Catappæ æmulans*, tres nempe
pollices longus, vix unum latus, ex rotundo com-
pressus, & ab utraque parte per longitudinem sulcum
planum gerens, externe graminei coloris, interne
duriuscula carne fructus hic musculiformis repletur,
caro hæc lacte turget, uti & cuncta folia, eorumque
petioli, in vetustis vero fructibus hæc exsiccat in
lentam ac tenacem substantiam, quæ adnectitur oris
fructuum protuberantibus: Siccus vero fructus, qua-
lis plerumque invenitur, prona parte amplam gerit fis-
suram, cui tamen nullum operculum fuit junctum,
ad dorsum vero & ab inferiore parte usque ad sum-
mum connectitur, unde conchæ apertæ speciem præ-
se fert: Fructus hic externe rugosus est, apicibus pro-
tuberantibus ac lineis obductus, acsi opus topiarium
esset, qua in re cum Pangio convenit, omnes autem
ejus anguli ac foveæ substantia tenaci ac sicca replen-
tur, acsi ex subere esset confecta, quæ externe pelli-
cula obducitur tenui.

Intus locantur bina triangularia & sicca foliola la-
biata, inferiore sua parte latissima & crassissima, at-
que ex plurimis fideis filamentis adunatis & intricatis
constant: Si nucleifubstantia eradicetur, vel aquæ ro-
tatione abradatur, tum fructus miram contrahit for-
mam, quæ est, acsi arte quadam prominentiis certis
esset exsculpta, ipsique figuræ quædam inpressæ,
quædam autem harum formarum oræ sunt molles &
fibrosæ.

Hujus quoque fructus variæ inveniuntur formæ,
quæ forte totidem ejus sunt species, vulgatissimæ au-
tem sunt oblongæ instar vulgaris conchæ seu muscu-
li, quædam sunt breviores & rotundiores, sed promi-
nentia harum sunt majores magisque circinnatæ, quæ-
dam vero sunt Glandibus minores. Putaminis color
est ex cinereo nigricans instar illorum Pangii.

Nomen. Latine *Fructus Musculiformis*: Malaice *Boa
Assusseng*. Belgice *Mossel-vrucht*. Omenfes illum vo-
cant *Ay-bua-ette* seu *Ay-bua-mette*, h. e. fructum ni-
grum, Camarienses vero illum nominant montanum
Wabo seu *Obupaë* terrestrem, h. e. *Mangam Bravam* mon-
tanam.

Locus. Hi fructus plurimum inveniuntur in littori-
bus Camariensibus, & in australi Omæ plaga circa
majorum fluminum ostia, eorum vero arbores incolis
fere ignotæ sunt, credentes in montibus remotis lo-
cari, memorata autem Correorum visitatione com-
pertum est, arbores hæc haud ita remotas a litore
crescere.

Ufus. Incolæ de ejus usu nil nobiscum communi-
candum habent, excepto quod Omenfes prædicent,
hæc sese quærere fructus, ut medullam internam
extrahant, quam clavis pedum inveteratisque exulce-
rationibus inponunt, quas curat, alioquin sicci & de-
purati hi fructus inter res curiosas adfervantur.

In de Appendix van Rumphius werd dit Hoofdstuk ver-
meerdert en verbeterd gevonden op de volgende wyze.

MEt deze vrucht uit te vorschen, van wat boom dat zy
komt, heb ik wel 30 jaaren toegebracht, en tot nog
toe geen volkomene kennisse gekregen, want ik hebze
lang voor een berg-zoorte van de voorgaande Pangii gebou-
den, dewyl my de Inlanders nooit bladeren, of volkome vruch-
ten daar van konden toonen, vindende alleenlyk schoonge-
maakte en door 't water gerolde vruchten op Cerams Zuid-
kust, by den uitgank van de Rivieren. Eindelyk anno 1693
by de groote visite der Corren, zyn my bladeren en volko-
me vruchten van Cerams kust gebragt, waar aan ik ge-
merkt hebbe, dat het geen gemeenschap heeft met Pangii,
maar veel meer een berg-zoorte zy van de volgende Arbor
Lactaria of *Manga Brava*, want aan een takken daar
van medegebragt, bevond ik dat de bladeren staan op ge-
lyke manier enkelt rondom de takken, waar van 3. en 4.
by eenen oorspronk t'zamen stoten, gevende uit haar mid-
den het bloeyende trosje. Doch deze bladeren zyn klein-
der dan die van *Manga Brava*, achter smal, en vooren
breed of rondachtig, gelyk die van *Caju-Puti*, 6. en 8.
duimen lank, 3. vingers breed, en haare ribbekens lopen
dwers.

Het bloeizel komt aan een enkeld kort trosje, gelykende
na dat van *Manga Brava*, doch veel kleinder. Aan 't
zelve trosje komt maar een a twee vruchten tot perfectie,
en gelyken na die van de wilde *Catappan*, te weten, 3.
duimen lank, en schaars een breed, uit den ronden wat
plat, ter weder zyde in de lengte een vlakke geit hebben-
de, buiten gras-groen, en met een bartachtig vleesch, de
binnenste Mossel-vrucht verbergende, welk vleesch vol
melk is, gelyk ook alle de blaieren en steelen zyn, doch
aan de oude droogt het op tot een taaye substantie, dewel-
ke vast hangt aan de uitstekende kanten van de vrucht.
De drooge vrucht, gelyk menze gemeenlyk vind, heeft aan
de voorste kant, als gezegt, een wyde scheur rondom,
waar op echter geen dekzel gezeten heeft, en aan de rugge
en van anderen rondom tot aan de voorste helft hangtze
aan malkander, waar door zy de gedaante van een gapen-
de Mossel verbeelt. Buiten isze ruig met uitstekende pun-
ten en linien, als met graveerzel bezet, waar inze met
de Pangii overeenkomt, zynde alle de boekjes en kuiltjes
met een drooge taaye substantie als met kork uitgevult, en
buiten om bekleet met een dun velletje.

Binnen ziet men twee dikachtige en gedroogde blaadjes
als lippen, die beneden op 't dikste zyn, en van veele ge-
droogde draatjes in malkander verwert bestaan. Als men
de korkachtige substantie uitpeutert, of door het rollen in
't water versleten werd, zo krygt de vrucht een rare ge-
daante, als ofze door konst met verbeve figuurtjes gegra-
veert was, doch zommige kanten van dit graveerzel zyn
week en vezelachtig.

Zoo heeft men ook verscheide gedaanten van deze vrucht,
het welk misschien zo veele soorten zyn, want de gemeen-
ste zyn lankwerpig als een ordinaris Mossel, zommige zyn
korter en ronder, doch het graveerzel is zo klein als Ee-
kelen. De couleur van de schaal is swartachtig, met wat
grauw, gelyk die van Pangii.

Naam. In 't Latyn *Fructus Musculiformis*. Op Ma-
leyts *Boa Assusseng*, in 't Duits *Mossel-vrucht*. Die
van Oma noemenze *Ay-hua-ette*, of *Ay-hua-mette*,
dat is swarte vrucht, die van Camariën noemen het
Berg-Wabo, of *Land-Ohupaë*, dat is *Berg Manga
Brava*.

Plaats. De vruchten vind men veel op de stranden van
Camariën, en op de Zuid-zyde van Oma, omtrent de
uitgank van groote Rivieren, doch de boomen zyn by de
Inlanders meest onbekend, gelovende datze diep in 't ge-
bergte staan, maar by de voornoemde Corre-togt is bevon-
den, dat de boomen zo heel verre van strand niet en staan.

Gebruik. De Inlanders weten ons van zyn gebruik
niets te zeggen, behalven dat die van Oma voorgeven,
datze deze vruchten zoeken om het binnenste merg daar uit
te krygen, en op krabben der voeten, en verouderde zee-
ren der beenen te leggen, om die te geneezen, anders zyn
de drooge en schoongemaakte vruchten waard, dat menze
onder rareiten bewaart.

Meo autem iudicio hæc arbor affinis est alii, quæ itidem anno demum 1693 mihi innotuit, ac memorato in itinere detecta fuit, quæ *Lactaria Salubris* seu *Upas Lacki Lacki* vocatur, quæ affinis quoque est *Mangæ Bravæ*, quæ infra in 42 capite describitur.

EXPLICATIO

Tabula Sexagesima,

Quæ ramum exhibet arboris, cujus fructus *Musculiformis* a *Rumphio* vocatur.

A. Ipsum denotat fructum.

OBSERVATIO.

Arborem hanc ad *Apocyni* genus pertinere, facile constat, unde & *Apocynum* arboreicens fructu *Musculiformi* topiario vocari possit.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

Ampacus latifolius. Ampac.

A *Ampacus* duplex est, major nempe & latifolius, alter vero minor & angustifolius, major *Ampacus* hoc peculiariter describetur capite.

Est autem plerumque frutex ingens, raro arbor, hominem crassa est, qualis in desertis crescit locis, ejusque truncus non rectus, sed incurvus & sinuosus est, atque sæpe etiam inclinans. Ejus cortex est ex cinereo rufus, fragilis, succosus, ac facile ab arbore separari potest. Folia sunt magna, tria semper juncta in communi petiolo longo, quorum medium longius est binis lateralibus, sunt autem oblonga, ab utraque parte angustata, superius subrotundo-acuminata, plerumque octo longa pollices, quatuor lata, in junioribus vero duodecim longa sunt pollices, septem & octo pollices lata, flaccida, inferius mollia & lanuginosa, instar foliorum *Cydoniæ*, quales & sunt petioli, qui in tenuibus & longis ramis cruciatim locantur, costæ transversales arte sibi accumbunt & oblique decurrunt: Ex foliorum alis longi progerminant racemi, uti in *Alcanna* vel *Vite*.

Flosculi sunt copiosi & congesti, atque ex quatuor parvis & subrotundis constant petalis, qui in centro plurima gerunt stamina breviuscula cum antheris flavescens, in quorum medio stilus excrevit luteus, sunt autem inodori, atque sub hisce racemis bina plerumque foliola supponuntur flaccida, minora reliquis. Flosculis succrescunt baccæ parvæ, binæ sibi junctæ *Coriandri* semini similes vel paulo minores, virides, quæ sese aperientes officulum exhibent parvum instar feminis *Sinapios*, ex coeruleo nigrum, glabrum & splendens instar *Margaritæ*. Si baccæ istæ in quatuor dehiscant segmenta, florem referunt quadripetalum, quæ diu in racemo persistunt, licet semina fuerint delapsa, quæ nullum notabilem habent saporem.

Arboris lignum est molle, album, siccum, & inutile, ex trunco effluit, sed per pauca & rara resina flava, plerumque pellucida, nunc citrina, nunc crocea instar *Succini*, quæ dura admodum est instar *Dammare Batu*, sique recens sit, nullum peculiarem spirat odorem, immo ingrata fere est, sed vetusta & crocea, carbonibus inposita odorem spirat *Styracis Calamitæ* vel propriæ *Caju Lacca*, resina hæc non invenitur nisi circa fistum corticem prope nodos, qui foliis expositi sunt, in parvis granulis.

Arboris cortex gravem spirat hircinum odorem, incolis tamen gratum, in una tamen regione jucundior quam in altera. In Hitoe saltem & Uliassensibus infulis non ita ingratus est quam in Leytimora: Flores fert Junio, ac brevi post fructus conspiciuntur maturi, qui diu ex racemis dependent in quatuor fissi segmenta, qui semina sua emiserunt.

Nomen.

UYTLEGGING

Van de zestijsste Plaat,

Dewelke vertoont een Tak van een boom, welkers vrucht de *Mosselvoornige vrucht* van *Rumphius* genaamt wert.

A. Wyft aan de vrucht zelve.

AANMERKING.

Dat deze Boom tot het geslacht van de *Apocynum* behoort, is licht uit de beschryving af te nemen, waarom ze ook boomachtige *Apocynum* met een Mosselvoornige verhevene vrucht genaamt kan werden.

XV. HOOFSTUK.

De Breedbladige Ampac - Boom.

DE *Ampac*-boom is tweederlei, de eerste groote, en breedbladige, de tweede kleine, en smalbladige. De groote, zynde de eigentlyke *Ampac*, zullen wy in dit Kapittel beschryven.

De zelve blyft meest een groote struik, zelden werden de een boom van een mans dikte, te weten, op eenzame, wilde plaatsen, wiens stam ook niet regt, maar bochtig, en voor over hellende staat. De schorsse is ligt-roos, en met graauw gemengt, breekzaam, zappig, en laat zig ligt van den boom schellen. De bladeren zyn groot, staande altyd drie by malkander op een lange steel, waar van het middelste langer is dan de twee ter zyden, lank-werpig, en achter toefmallende, voor rond met een kort spitsje, in 't gemeen acht duimen lank, vier dito breed, aan de jonge boomen twaalf lank, en zeven a acht dito breed, slap, van onderen zagt en wollig, als queblade-ren, gelyk mede de steelen, dewelke aan de dunne lange takken in 't kruis staan, de ribben zyn digt, en loopen schuins. Uit den schoot der bladeren komen lange trosjes, gelyk aan de *Alcanna* of *Wynngaart*.

De bloempjes staan digt, en zyn van vier kleine en rondachtige blaadjes gemaakt, met veele korte draatjes in de midden, en bleek-geele nopjes, daar op in de midden een geel beuveltje, en zonder reuk: aan deze trosfen ziet men ook gemeenelyk twee weeke bladeren staan, kleinder dan de andere. Op de bloempjes volgen kleine beziën twee en twee by malkander, den *Coriander* gelyk, of wel zo klein en groenachtig, dewelke opengaande vertoonen ieder een klein korttje, van binnen als een *Moftaart*-zaat, uit den blaauwen swart, glad, en glimmende, als een *Parel*. Als de voornoemde beziën haar openen in vier schilfertjes, verbeelden zy een vierbladig bloempje, blyvende nog lang aan de tros staan, al zyn de zaden uitgevalen, die geen merkelyke smaak hebben.

Het hout is week, wit, droog, en tot niets gebruike-lyk, uit den stam vloeit, doch zeer schaars, een weinig bleek-geele bers, meest doorschynend, zommige *Citroen-verwig*, zommige hoog-geel, als *Bernsteen*, zo hart als de *Dammare Batu*, vers zynde heeftze geen byzondere reuk, ja bykans onlieffelyk, maar oud en te deeg geel geworden zynde, stekze op koolen na *Styrax Calamita* of eigentlyk na *Caju Lacca*. Men vind deze bers niet dan omtrent de geborstene schorsse by de knoesten, die wel ter Zonne staan, en dat nog met kleine klonters.

De schorsse van den boom heeft ook een sterken bokachtigen, doch by de Inlanders aangenamen reuk, maar op 't eene Land lieffelyker dan op 't ander: Immers op Hitoe, en in de Uliassers isze zo onlieffelyk niet, als op Leytimor: Het bloed in Juny, en kort daar na ziet men ook de rype vruchten aan de trosfen, die daar lang blyven aanhangen, te weten, in vieren gespleeten, die 't zaad meest uitgeworpen hebben.

Naam.